

Memo

Ontvanger Barbara Boudewijnse
Functie / afdeling Wethouder

Afzender
Telefoon
E-mail

Datum 6 augustus 2019
Onderwerp Plan van aanpak AED's

Bijlagen
1. Motie 'gemeentelijke regie op uitbreiding AED netwerk'
2. Memo Onderzoek AED netwerk burgerhulpverlening

1. Inleiding

Iedere week krijgen ongeveer 300 mensen in Nederland buiten het ziekenhuis een hartstilstand¹. De kans op overleven is het grootst als er binnen zes minuten wordt gestart met reanimatie. Het is cruciaal om binnen 6 minuten na een hartstilstand te starten met een reanimatie, want daardoor blijft de pompfunctie van het hart kunstmatig op gang, zodat de hersenen zuurstof krijgen. Omdat hersencellen na 4 tot 6 minuten zonder zuurstof onherstelbaar beschadigd raken, moet binnen 6 minuten worden gereanimeerd en gedefibrilleerd voor de grootste overlevingskans.

Ambulances doen er maximaal 15 minuten over om ter plaatse te komen en zijn er dan ook vaak niet binnen de cruciale eerste 6 minuten na een hartstilstand. Op het moment dat een omstander 112 belt om te melden dat iemand een hartstilstand heeft, schakelt de centralist het landelijke reanimatie-oproepsysteem in. Vervolgens stuurt het systeem een bericht naar de mobiele telefoons van de dichtstbijzijnde getrainde vrijwilligers en wordt door de vrijwilligers een Automatische Externe Defibrillator (AED) opgehaald. De vrijwilligers ontvangen van het landelijke reanimatie-oproepsysteem de locatie van de dichtstbijzijnde AED. Mits tijdig toegepast kan een AED, door het toedienen van krachtige stroomstoten, het hart weer op gang helpen. Steeds meer gemeenten raken van het belang van de 6 minuten norm doordrongen en nemen maatregelen om deze te verwezenlijken.

2. Aanleiding

Ook binnen onze gemeente geldt deze noodzaak van AED's en burgerhulpverlening. Bij motie Gemeentelijke regie op uitbreiding AED-netwerk heeft de gemeenteraad verzocht om een concreet plan, waarmee wordt bewerkstelligd dat er in Gooise Meren een dekkend 24/7 AED-netwerk ontstaat en in stand blijft met voldoende burgerhulpverleners. In Gooise Meren is er een groeiend netwerk van AED-apparatuur en burgerhulpverleners, maar dit is nog niet dekkend en overal 24/7 beschikbaar.

¹ Bron: www.HartslagNu.nl

In een dekkend 24/7 AED-netwerk kunnen binnen 6 minuten de juiste handelingen worden verricht bij een hartstilstand. Zo worden de belangrijke minuten tot de ambulance arriveert overbrugd. In het hulpverleningsproces zijn achtereenvolgens vier componenten bepalend voor het behalen van de 6 minuten-norm:

- 1) snelle herkenning en noodoproep
- 2) directe reanimatie door omstanders (burgerhulpverleners)
- 3) vroege defibrillatie (inzet AED's)
- 4) aanrijtijden van de ambulance

3. Doelstelling

Doelstelling is om de huidige fragmentarische inzet van publieke AED's en burgerhulpverlening om te zetten naar een integrale en duurzame aanpak. Er zijn al veel elementen van de 6 minuten-norm aanwezig in Gooise Meren. In alle gebieden is al een oproepsysteem actief, wonen er mensen die kunnen reanimeren en zijn er AED's aanwezig. Het doel is om te bepalen waar deze elementen zich bevinden, ze te verenigen tot een goed functionerende 6 minutenzone en ze, waar nodig, aan te vullen.

Het is belangrijk is om te benadrukken dat het realiseren van een dekkend netwerk van AED's en burgerhulpverleners in de eerste plaats gedragen moet worden door inwoners. Het draagvlak onder inwoners is essentieel voor een effectief burgerhulpverleningsnetwerk. Zonder voldoende vrijwilligers is het realiseren van een openbaar AED-netwerk niet zinvol.

4. Kaders gemeentelijk AED-beleid

4.1 Juridisch kader

De juridische rechten en plichten van gemeenten rond AED-beleid zijn vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid. Volgens deze wet hebben gemeenten géén wettelijke verantwoordelijkheid als het gaat om de inzet van AED's. Zowel het realiseren van een dekkend voorzieningenniveau van AED's, alsook het ondersteunen van de inzet van AED's, behoort dus niet tot de wettelijke taak van een gemeente. Gemeentelijk beleid rond AED's moet daarom gezien worden als een aanvullende dienst van gemeenten aan haar inwoners.

4.2 Beleidsmatig kader

Gemeentelijke ondersteuning bij de inzet van AED's kan verschillende vormen aannemen. Bij de meest vergaande en kostbaarste vorm van gemeentelijke ondersteuning neemt de gemeente de volledige verantwoordelijkheid over de beschikbaarheid van AED's (en de beschikbaarheid van voldoende burgerhulpverleners) op zich. Bij andere vormen van gemeentelijke ondersteuning is de rol van de gemeente geringer en meer ondersteunend in aanvulling op de eigen verantwoordelijkheid van inwoners. Zij beperkt zich dan tot bepaalde stimulerende maatregelen om het aanbod en/of de bereikbaarheid van AED's te verbeteren.

In dit plan worden drie scenario's geschetst van verschillende vormen van gemeentelijke ondersteuning in een AED-reanimatienetwerk. Hieruit volgt uiteindelijk een advies.

4.3 Huidig AED-beleid

De gemeente voert op dit moment nog geen officieel AED-beleid, maar er bestaat al wel een mogelijkheid om de aanschaf van een AED deels vergoed te krijgen. Veel crowdfundingacties voor een AED worden gestart via www.buurtaed.nl. Wanneer de crowdfundingactie van 30 dagen nog niet voldoende geld heeft opgehaald, doneert de gemeente maximaal 250 euro om de financiering rond te krijgen. In de praktijk blijkt vaak dat de actie genoeg oplevert om een AED-apparaat aan te schaffen.

5. Stand van zaken reanimatie hulpverlening Gooise Meren

Naar aanleiding van motie M16.23 heeft de gemeente in 2017 onderzoek gedaan naar de dekking van het AED-reanimatienetwerk in Gooise Meren. Op basis van informatie van de Hartstichting, HartslagNu en de regionale ambulancedienst zijn destijds de vier componenten van het reanimatie-hulpverleningsproces in kaart gebracht.

5.1 Snelle herkenning en noodoproep

In Gooise Meren wordt het hulpverleningsproces bij een reanimatiemelding op twee manieren versterkt en versneld. In de eerste plaats zijn alle politieauto's uitgerust met AED-apparaten. Politieauto's zijn veelal eerder ter plaatse dan de ambulance, waardoor eerder begonnen kan worden met defibrilleren. De politie vormt zo een extra buffer in de hulpverlening aan slachtoffers van een hartstilstand. Naast de politieauto's heeft ook de brandweer Gooi en Vechtstreek AED-apparaten op hun voertuigen.

Daarnaast is sinds 2013 de regionale ambulancedienst aangesloten op HartslagNu. Dit oproepsysteem voor burgerhulpverlening wordt direct na een melding bij de meldkamer ingeschakeld en werkt volledig automatisch. Dit systeem roept burgerhulpverleners via een sms-bericht op om de reanimatie op te starten. Het systeem lokaliseert daarnaast de geregistreerde AED's in een gebied en roept burgerhulpverleners op om de AED's daar op te halen.

5.2 Directe reanimatie door omstanders (burgerhulpverleners)

Het plaatsen van toegankelijke AED's is pas effectief als er voldoende burgerhulpverleners inzetbaar zijn om de AED te bedienen. Per reanimatiemelding krijgen 30 burgerhulpverleners binnen een straal van 1,5 km via HartslagNu een sms met een oproep. Hun wordt gevraagd om direct naar het slachtoffer te gaan en te starten met reanimatie of zij krijgen een oproep om eerst een AED te halen en daarmee naar het slachtoffer te gaan. De eerste 10 vrijwilligers worden automatisch direct naar het slachtoffer gestuurd. De volgende 20 vrijwilligers wordt verzocht om de gelokaliseerde AED's op te halen. Dat betekent dat een AED binnen het oproepsysteem pas inzetbaar is bij de beschikbaarheid van minimaal 11 geregistreerde vrijwilligers in het gebied.

In het onderzoek uit 2017 is voor Gooise Meren uitgezocht hoeveel burgerhulpverleners geregistreerd zijn bij HartslagNu en hoeveel extra burgerhulpverleners er nodig zijn voor een optimale dekking. Uit die cijfers is bekend dat er in 2017 in totaal 579 burgerhulpverleners nodig waren voor een optimale dekking. Volgens de meest recente informatie uit 2019 zijn er inmiddels 571 burgerhulpverleners geregistreerd bij HartslagNu (bron: STAN).

Uit deze cijfers kunnen we concluderen dat er voldoende burgerhulpverleners zijn in Gooise Meren. Er moet echter worden benadrukt dat deze percentages slechts een indicatie zijn. Naast de beschikbaarheid van voldoende burgerhulpverleners is ook de spreiding van burgerhulpverleners essentieel voor een optimale dekking. Bovendien moeten burgerhulpverleners ieder jaar een opfriscursus volgen om geregistreerd te blijven.

5.3 Vroege defibrillatie (inzet AED's)

In het systeem van HartslagNu worden alleen AED's geregistreerd die ter beschikking worden gesteld aan het netwerk en aan de voorwaarden voldoen². Volgens het onderzoek uit 2017 is voor een volledige dekking in Gooise Meren een totaal van 43 AED's nodig (bron: HartslagNu). Volgens de meest recente informatie uit 2019 was er in juni een totaal van 11 extra publieke AED's nodig voor een optimale dekking (bron: STAN).

Daarnaast lopen in Gooise Meren op dit moment meerdere campagnes op buurt.aed.nl en heeft het Rode Kruis plannen om, op bepaalde voorwaarden, twee AED's inclusief buitenkast te doneren aan twee wijken in de gemeente. Tot slot zal de gemeente zelf ook één van haar AED's beschikbaar stellen aan het netwerk. De AED op de begraafplaats in Bussum zal op korte termijn naar buiten worden verplaatst. De verwachting is dat het aantal geregistreerde AED's het komende jaar alleen maar zal toenemen.

Ook de dekkingsgraad van het aantal geregistreerde AED's is slechts een indicatie. De dekkingsgraad op zichzelf zegt weinig in verband met de bevolkingsdichtheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van gebieden en activiteiten in de gebieden. In Muiderberg, bijvoorbeeld, zijn de inwoners relatief ouder en dus minder in staat om lange afstanden (lopend) af te leggen. Daarnaast zijn er risicogebieden zoals sportfaciliteiten en winkelcentra.

Aantal reanimatiemeldingen HartslagNu³

Onderstaand is het aantal reanimatiemeldingen en oproepen in 2015 tot en met half december 2017 binnen in Gooise Meren weergegeven. Daarbij is vermeld hoe vaak het systeem het volledige aantal van 30 vrijwilligers per incident heeft opgeroepen en hoe vaak een AED is opgeroepen. Of een vrijwilliger daadwerkelijk op een oproep reageert, wordt niet geregistreerd in verband met de privacywetgeving.

² Zie voor voorwaarden: <https://hartslagnu.nl/aed/voorwaarden-aed-aanmelden/>

³ Bron: onderzoek AED netwerk burgerhulpverlening

Jaar	Aantal reanimatie meldingen	Aantal volledige oproepen (30 vrijwilligers per incident)	Aantal keer AED opgeroepen
2017 (medio december)	80	70	68
2016	73	45	41
2015	68	12	39

Van belang is dat in de afgelopen drie jaar bij alle reanimatiemeldingen via HartslagNu vrijwilligers zijn opgeroepen. We zien in de afgelopen jaren een sterke stijging in het aantal oproepen waarbij het streefgetal van 30 opgeroepen vrijwilligers per melding is behaald. Ook zien we dat het aantal opgeroepen AED's sterk is toegenomen. In 2017 is in 85% van de meldingen een AED ingezet via het netwerk van HartslagNu. We kunnen dan ook concluderen dat het netwerk van HartslagNu in Gooise Meren in de afgelopen drie jaar effectief heeft gefunctioneerd, ondanks het feit dat het aantal AED's in het netwerk nog niet dekkend is.

5.4 Aanrijtijden van de ambulance

De inzet van het burgerhulpverleningsnetwerk (vrijwilligers en AED's) is altijd aanvullend op de hulpverlening van de ambulancedienst. De regionale ambulancedienst Gooi- en Vechtstreek behoort tot de best presterende ambulancediensten van Nederland. Volgens de norm moet minstens 95% van de ambulances binnen 15 minuten ter plaatse zijn. In onze regio is dit percentage 97% (2016).

6. Scenario's

In dit hoofdstuk worden drie scenario's geschetst voor de uitbreiding van het AED-netwerk.

6.1 Scenario 1: faciliterende rol gemeente versterken

De gemeente zet in op een gefaseerde aanpak voor het uitbreiden van het AED-netwerk en heeft een faciliterende rol. Het uitgangspunt van deze aanpak is het inzetten op stimulerende maatregelen om het aanbod en/of de bereikbaarheid van AED's te verbeteren en burgerhulpverleners te werven. Ten tweede zet de gemeente in op samenwerking met maatschappelijke organisaties.

Fase 1:

- In samenwerking met het Rode Kruis wordt de dekkingsgraad per wijk uitgezocht. Het aantal en de beschikbaarheid van AED's wordt in kaart gebracht. Het Rode Kruis stelt hiervoor een groep vrijwilligers beschikbaar.
- Tegelijkertijd start de gemeente samen met het Rode Kruis een campagne voor het werven van burgerhulpverleners en voor het verspreiden van informatie, onder andere over de reanimatie-opfriscursus en de mogelijkheid om een reanimatiecursus door de zorgverzekeraar te laten vergoeden. Ook worden verenigingen, scholen en andere

organisaties benaderd voor het volgen van een reanimatie –en AED-cursus. Voor de campagne wordt een bedrag van €10.000 beschikbaar gesteld.

- De gemeente informeert inwoners over de declaratie van reeds gebruikte AED's bij de Regionale Ambulance voorziening (RAV). De minister van VWS heeft budget ter beschikking gesteld om de verbruikskosten van de AED na een reanimatie te vergoeden. Deze regeling is bedoeld om het gebruik van AED's zo laagdrempelig mogelijk te maken. De kosten voor de directe inzet van AED's kunnen worden vergoed via de Regionale Ambulance voorziening.⁴

Fase 2:

- Wanneer na fase één in kaart is gebracht waar AED's ontbreken en de dekking niet voldoende is, gaat de gemeente onderzoeken of het AED's heeft in deze wijken. Indien dit het geval is, dan zullen de AED's in deze gemeentelijke panden naar buiten worden verplaatst. Momenteel lopen er twee verzoeken van inwoners voor het naar buiten verplaatsen van gemeentelijk AED's. Het gaat om de AED's in de Rijver in Muiderberg en in de Gooise Warande in Bussum. Mocht uit de inventarisatie blijken dat in deze wijken de dekking niet voldoende is, dan worden de AED's van deze panden aan de buitengevel geplaatst.
- Indien er geen gemeentelijke AED's zijn in de niet-gedekte wijken, gaat de gemeente eigenaren van reeds bestaande AED's gericht benaderen om te stimuleren dat zij zich aansluiten bij het bestaande AED-netwerk van HartsлагNu. Om dit extra te stimuleren, vergoedt de gemeente de buitenkasten voor deze AED's. Indien er geen reeds bestaande AED's zijn in de niet-gedekte wijken, zal de gemeente de AED's inclusief buitenkast zelf aanschaffen om de dekking te realiseren. De kosten voor een buitenkast zijn €389 (excl. 21% btw).
- Wanneer inwoners zelf voldoende geld hebben ingezameld voor de buurt-AED, kan de 250 euro die nu beschikbaar wordt gesteld voor AED buurtcampagnes ook ingezet worden voor de aansluitkosten van de AED.
- Gestolen AED's worden vergoed door de gemeente. Volgens de site <http://gestolenaed.nl/> worden jaarlijks gemiddeld 5 tot 10 AED's gestolen in Nederland. In Gooise Meren zijn voor zover bekend geen AED's gestolen. Om toch wel rekening te houden met het risico op diefstal van buurt-AED's, wordt in de financiering van scenario 1 de kosten geraamd op de diefstal van één AED per jaar, oftewel €1500 per jaar.

Financiering scenario 1:

- Campagnekosten: €10.000
- Kosten voor de buitenkasten van reeds bestaande (gemeentelijke) AED's: 11 x 389 (excl. 21% btw) = €4279
- Risico diefstal AED's: €1250 (excl. 9% BTW) per jaar

⁴ Zie voor meer informatie: <https://www.ambulancezorg.nl/themas/financiering/vergoeding-verbruikskosten-aed-na-een-reanimatie>

In totaal komt dit neer op: €15.529 (excl. btw).

Voordelen: dit scenario heeft lage kosten, bevordert burgerparticipatie en samenwerking met maatschappelijke organisaties. De gemeente ondersteunt inwoners daar waar nodig is.

Nadelen: de realisatie van de dekking is gefaseerd en kan dus langer duren vergeleken met de andere scenario's. Dit scenario vereist ook meer inspanning en werkuren, bijvoorbeeld van de communicatieafdeling van de gemeente.

6.2 Scenario 2: volledige financiering AED netwerk

De gemeente financiert de benodigde AED's voor een volledige dekking en vergoedt de opleidingskosten van reanimatiecursussen. Daarnaast komen de jaarlijkse onderhoudskosten (inclusief diefstalverzekering) van het openbaar AED-netwerk voor rekening van de gemeente. In dit scenario ontbreekt echter wel een campagne voor het werven van burgerhulpverleners en voor het verspreiden van informatie. Hierdoor wordt een belangrijk onderdeel van de doelstelling niet gerealiseerd, namelijk onderhoud van burgerhulpverlening om een dekkend AED-netwerk in stand te houden.

Financiering scenario 2:

- Aanschaf benodigde AED's inclusief buitenkast voor 24/7 dekking: €1250,- (excl. 9% btw) + €389 (excl. 21% btw) x 11 stuks = €18.029,- (excl. btw)
- Opleidingskosten reanimatie en AED cursus: €55 per persoon (4 uur lang klassikaal). Per AED zijn 11 geregistreerde vrijwilligers nodig, dus per AED gaat het om €605,-. Gezien de 11 benodigde AED's resulteert dit in €6.655,-
- Jaarlijkse onderhoudskosten (5 jarig contract): vanaf 5 stuks €119,- excl. btw per jaar per AED. In een volledig gedekte AED netwerk zijn er in totaal 43 AED's in Gooise Meren. Dit komt in totaal neer op €5.117 (excl. btw) per jaar voor gedurende 5 jaar.

Bij elkaar komt dit neer op: €29.801,- (excl. btw).

Voordelen: de gemeente heeft regie op het AED-netwerk, snelle realisatie van de dekking, diefstal is gedekt, jaarlijks onderhoud voor het openbaar AED-netwerk.

Nadelen: hoge kosten, ontmoediging initiatiefnemers, slecht signaal naar reeds bestaande initiatieven die zich ingezet hebben voor de aanschaf van een buurt-AED. Bovendien ontbreekt er een aanpak voor het onderhoud van burgerhulpverlening om een dekkend AED-netwerk in stand te houden.

6.3 Scenario 3: gemeente sluit zich aan bij STAN

In scenario 3 sluit de gemeente zich aan bij STAN. STAN is de uitvoerende partij voor het landelijke oproepsysteem van HartslagNu en helpt gemeenten om een dekkend AED-netwerk te realiseren.

Product	Beschrijving	Aantal x prijs per stuk	Subtotaal (BTW)
Consultancy – project kosten	(projectmatige) Implementatie Stan-alarmering. Eenmalige kosten voor de project uitrol binnen de gemeente. De duur van het project is ongeveer een jaar.	57710 (aantal inwoners in Gooise Meren) x €0,19	€13.267,53 (€2.302,63)
Stan Support en Nazorg gemeenten	Kosten van Stan support en nazorg voor de periode november 2019 tot november 2024, op basis van 1% van het aantal inwoners. De jaarlijkse kosten zijn: €6,00 x aantal = €	580 (1% van het aantal inwoners) x €30,00	€21.054,00 (€3.654,00)
Hardware – Cabinet Defibtech	Buitenkast	11 x €795,00	€10.581,45 (€1.836,45)
Hardware – Cabinet installment	Installeerkosten	11 x €245,00	€3.260,95 (€565,95)
Hardware – AED Defibtech LifeLine	AED	11 x €1.550,00	€18.584,50 (€1.534,50)
Defibtech AED-draagtas incl. safe-set & 1 set elektroden		11 x €0,00	€0,00 (€0,00)
5-jarig contract onderhoud en monitoring buitenkast incl. onderhoud AED	Betreft onderhoud van de AED en buitenkast, alsmede monitoring van de buitenkast gedurende 5 jaar, voor €199,00 per jaar.	11 x €995,00	€13.243,45 (€2.298,45)

Subtotaal	€67.799,90
BTW	€12.191,98
Totaal	€79.991,88

Voordelen: de gemeente is ontlast en de dekking van AED's kan snel en volledig gerealiseerd worden, inclusief jaarlijks onderhoud van het openbaar AED-netwerk.

Nadelen: het pakket bevat geen reanimatiecursussen en dus geen werving en onderhoud van burgerhulpverlening, een enorme financiële investering, ontmoediging initiatiefnemers, slecht signaal naar reeds bestaande initiatieven die zich ingezet hebben voor de aanschaf van een buurt-AED.

7. Conclusie

In de participatiesamenleving wordt van inwoners verwacht dat ze verantwoordelijkheid nemen voor en bijdragen aan de eigen leefomgeving⁵. De visie in het strategisch beleidsplan Sociaal Domein is niets voor niets "Iedereen doet Mee". Met dit beleidsplan streeft de gemeente ernaar alle inwoners actief te laten deelnemen aan het maatschappelijk leven in Gooise Meren. Burgers nemen daarbij hun eigen verantwoordelijkheid. Zij zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor het oplossen van hun problemen en die van hun naasten. Pas wanneer zij niet op eigen kracht mee kunnen doen, kunnen zij rekenen op ondersteuning vanuit de gemeente. Om deze reden wordt daarom een voorstel gedaan voor scenario 1.

Bovendien wordt de doelstelling, namelijk de huidige fragmentarische inzet van publieke AED's en burgerhulpverlening omzetten naar een integrale en duurzame aanpak, ook wel degelijk behaald met scenario 1.

Scenario 2 en 3 hebben een te grote impact op lopende en afgeronde initiatieven en gaan in tegen ons huidig burgerparticipatiebeleid. AED's moeten in dat geval ook 24 uur per dag beschikbaar zijn. Er moeten vrijwilligers worden geworven en opgeleid. De AED's moeten worden aangeschaft, beheerd, onderhouden en vernieuwd. Dit vergt niet alleen enorme financiële en personele investeringen, die in het huidige economische klimaat niet te verantwoorden zijn, maar zelfs dan kan een tijdige hulpverlening niet gegarandeerd worden. Het risico blijft bestaan dat een AED niet functioneert of dat een opgeleide vrijwilliger niet op het juiste moment beschikbaar is. Bovendien ontbreekt er in scenario 2 een campagne voor het werven van burgerhulpverleners en voor het verspreiden van informatie. Hiermee wordt een belangrijk onderdeel van de doelstelling niet gerealiseerd, namelijk het onderhoud van burgerhulpverlening om een dekkend AED-netwerk in stand te houden. Ook in scenario 3 ontbreekt dit noodzakelijke onderdeel.

⁵ Coalitieakkoord Gooise Meren 2018-2022, pagina 6.